

KVĖPAVIMO PRO BURNĄ IR KITŲ NETAISYKLINGŲ ĮPROČIŲ PAPLITIMAS TARP IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ

Marija Borisovaitė¹, Kristina Lopatienė²

¹Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademija, Odontologijos fakultetas,

²Lietuvos Sveikatos mokslų universiteto Medicinos Akademija, Odontologijos fakultetas,
Ortodontijos klinika

Raktažodžiai: ikimokyklinio amžiaus vaikai, netaisyklingi veido ir žandikaulių sistemos veikiantys įpročiai, paplitimas, ortodontinės anomalijos.

Santrauka

Atlikta vaikų nuo 2 iki 6 metų amžiaus tėvų anoniminė anketinė apklausa Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Iš 334 tirtų vaikų, kurių amžius svyravo nuo 2 iki 6 metų, 162 buvo mergaitės ir 172 berniukai. 74,93% tiriamųjų turėjo bent vieną netaisyklingą įprotį: po 1 arba 2 įpročius turėjo 24,48% vaikų, 3 – 16,12%, 4 – 5,97%, 5 – 2,69%, visai netaisyklingų įpročių neturėjo 25,07% vaikų. 32,2% tiriamųjų kvėpuoja pro burną, dantimis griežia 15,6% vaikų, nagus kramto 15,2%, skruoštus bei lūpas kramto 7,5 % ir 4,8% vaikų čiulpia pirštą. Netaisyklinga laikysena stebėta 20,2%, netaisyklinga artikuliacija – 35,8% tiriamųjų.

Išvados: 74,93% vaikų stebėtas vienas ir daugiau tirtų netaisyklingų įpročių. Dažniausiai nustatomas kvėpavimo pro burną, rečiausiai – piršto čiulpimo įprotis.

Įvadas

Prižiūrint vaikų dantų ir visos burnos sveikatą labai svarbu kreipti dėmesį ne tik į bendrą dantų būklę, bet ir stebėti sąkandžio formavimąsi. Aktyviai besiformuojant žandikauliams, nuolat papildomai veikiančios jėgos gali lemti netaisyklingą žandikaulių išsivystymą ir jų deformaciją, o tai gali tapti netaisyklingo sąkandžio priežastimi [1]. Tam įtakos turi įvairūs vaikų netinkami įpročiai, tokie kaip: piršto čiulpimas, griežimas dantimis, lūpų bei skruoštų čiulpimas ir kramtymas, kvėpavimas pro burną, nagų kramtymas ir kiti. Išskiriama pakankamai nemažai šių netinkamų vaikų įpročių, juos bandoma susištreminti nuo XX a. pradžios. Išlieka įvairių skirtingų autorių sukurtų šių įpročių suskirstymų, iš kurių geriausiai žinomos William James, Sydney

Finn'o, Earnest Klein'o, Brash'o, Morris ir Bohana klasifikacijos. [2,3] Norint atskirti šiuos netaisyklingus įpročius, galima padalinti juos į tris pagrindines grupes: čiulpimo įpročius (liežuvio, piršto čiulpimas), funkcines anomalijas (kvėpavimas pro burną, netaisyklinga artikuliacija) bei kūno padėties ir laikysenos sutrikimus, kurie taip pat turi įtakos sąkandžio anomalijų formavimuisi. Visi išvardinti vaikų įpročiai, veikiantys burnos ir veido minkštųjų audinių struktūras, sukelia neįprastą spaudimą dantims ir apydančiui. Šių įpročių sukelti padariniai priklauso nuo jų intensyvumo, trukmės ir veiksmo pasikartojimo – mokliškai įrodyta, jog tam tikrą veiksmą atliekant 4-6 valandas per parą, atsiraso pokyčių dantų lanke [4]. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad sąkandžio anomalijos, sąlygotos netinkamų įpročių, savaime išnykti gali tik tuo atveju, jei vaikas atpratintas nuo tam tikro įpročio. Remiantis literatūros duomenimis, galima teigti, kad stomatognatinės sistemos pokyčiai kurį laiką išlieka net nutraukus žalingo įpročio veikimą, todėl rekomenduojama čiulpimo įpročių (piršto, lūpų, skruoštų, įvairių daiktų) atsisakyti iki vaikui sukancka 3 metai arba dar anksčiau [5]. Moksliniai tyrimai taip pat rodo, kad netaisyklingo įpročio atsisakius iki 3-6 metų, dentoalveoliniai pokyčiai dažniausiai būna grįžtami. Tuo tarpu netinkamam įpročiui tęsiantis toliau, pakinta nuolatinių dantų dygimo kryptis, keičiasi dantų lankų pločiai – formuojasi netaisyklingas sąkandis, kuriam ištaisyti reikės ortodontinio gydymo [4,6-7].

Atliktos studijos rodo, jog netaisyklingų įpročių paplitimas tarp vaikų yra itin didelis – remiantis tyrimų duomenimis, tiriant pradinių klasių mokinius, užfiksuota netaisyklinga elgsena 87,9% moksleivių [8]. Nors didžioji dalis studijų atliekama tiriant vyresnio amžiaus vaikus, tyrimai, atlikti su ikimokyklinio amžiaus vaikais, rodo, kad netaisyklingos elgsenos paplitimas svyruoja nuo 1,1% iki 67,9%. Toks didelis netinkamos elgsenos tarp vaikų paplitimas patvirtina faktą, jog tėvams bei gydytojams odontologams būtina laiku pastebėti netaisyklingus vaiko įpročius ir tai-

kyti profilaktikos priemonės, kurios leistų įpročio atsisakyti. Tokiu būdu koreguojant netinkamą vaiko elgseną, bus galima išvengti gresiančios patologijos ir sudėtingo ortodontinio gydymo ateityje [9].

Tyrimo tikslas: ištirti kvėpavimo pro burną ir kitų netaisyklingų įpročių paplitimą tarp ikimokyklinio amžiaus vaikų.

Tyrimo medžiaga ir metodai

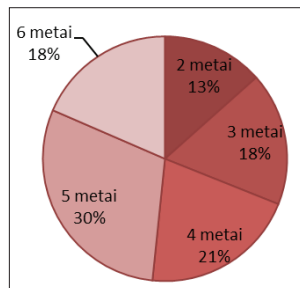
2015 m. atlikta ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvų anoniminė anketinė apklausa atsitiktinai pasirinktose šešiose Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Tyrimui gautas LSMU Bioetikos centro leidimas. Siekiant nušatyti reikiamą tiriamųjų skaičių, kad būtų gauti patikimi duomenys, paskaičiavus su 90 proc. pasikliautiniu lygmeniu, 5,4 proc. paklaida buvo nušatyta minimali 324 tiriamųjų imtis.

Anketa buvo parengta iš 33 uždaro ir atviro tipo klausimų. Surinkti reikiamai informacijai apie netaisyklingus vaikų įpročius tėvų buvo klausiama apie jų pobūdį, dažnį, trukmę. Duomenys gauti ir vertinti iš raštiškai tėvų atsakytų anketų formų, prieš tai gavus tėvų/teisėtų globėjų raštišką sutikimą.

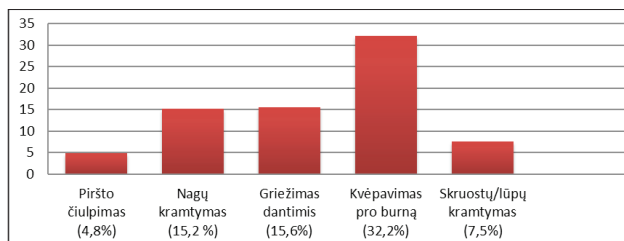
Naudojant *Microsoft Excel 2013* programinį paketą, anketos duomenys buvo suvesti, susisteminti, sudarytos diagramos. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant *IBM SPSS v.19* programinį paketą.

Tyrimų rezultatai

Atsitiktinės atrankos būdu pasirinkti 334 ikimokyklinio

1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių

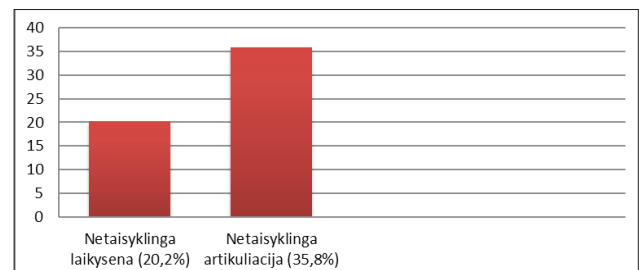
2 pav. Netaisyklingų įpročių paplitimas

amžiaus vaikai, kurių amžius svyravo nuo 2 iki 6 metų. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių matomas diagramoje. Tiriamųjų amžiaus vidurkis – 4 metai (1 pav.).

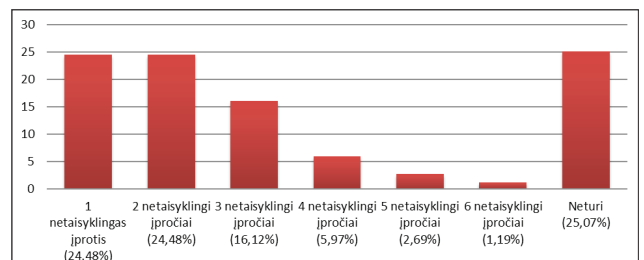
Netaisyklingų įpročių paplitimas. Tiriant įpročių paplitimą buvo pasirinkti šeši netaisyklingi įpročiai: piršto čiulpimas, nagų kramtymas, griežimas dantimis, įvairių daiktų kramtymas bei čiulpimas, kvėpavimas pro burną, skruostų bei lūpų kramtymas. Ištyrus 334 vaikus, buvo gauta, jog 25,07% vaikų nebuvo štebėtas nė vienas tirtas netaisyklingas įprotis. Tuo tarpu 74,93% tiriamųjų turėjo bent vieną netaisyklingą įprotį. Gautais duomenimis, labiausiai paplitusi netaisyklinga elgsena tarp ikimokyklinio amžiaus vaikų yra kvėpavimas pro burną – trečdalis tiriamųjų kvėpuoja pro burną. Mažiausiai paplitusi netaisyklinga elgsena yra piršto čiulpimas – tik 4,8% ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai nurodė, kad jų vaikas čiulpia pirštą. Tiriamųjų pasiskirstymas matomas 2 pav.

Įvertinus duomenis apie netaisyklingą vaiko laikyseną ir artikuliaciją, nušatyta, jog mažiau nei trečdalis vaikų laikysena netaisyklinga ir šiek tiek daugiau nei trečdalis vaikų neaiškiai taria tam tikrus garsus. Toks tiriamųjų pasiskirstymas štebimas 3 pav.

Ištyrus, kiek įpročių turėjo ikimokyklinio amžiaus vaikai, matoma, jog didžioji dalis jų turi 1 arba 2 netaisyklingus įpročius. Mažiausiai vaikų štebėti visi 6 žalingi įpročiai – tokie tiriamųjų dalis sudarė tik 1,19 proc. Toks tiriamųjų pasiskirstymas parodytas 4 pav.

3 pav. Netaisyklingos laikysenos ir artikuliacijos paplitimas

4 pav. Netaisyklingų įpročių kiekio paplitimas

Diskusija

Netaisyklingi vaikų įpročiai – piršto čiulpimas, nagų kramtymas, lūpos ir skruostų čiulpimas, griežimas dantimis, kvėpavimas pro burną ir kiti – gali lemti veido ir žandikaulių sistemos patologijų vystymąsi. Todėl nuolat atliekami tyrimai, siekiant nuštatyti įpročių, galinčių daryti neigiamą įtaką veido ir žandikaulių sistemos vystymuisi, paplitimą tarp vaikų.

Šios studijos metu ištyrus 334 ikimokyklinio amžiaus vaikus nuo 2 iki 6 metų, gauti duomenys, jog beveik 75% tirtų vaikų turėjo bent vieną netaisyklingą įprotį, kai tuo tarpu 25,07% vaikų nebuvo štebėtas nė vienas tirtas netaisyklingas įprotis. Studija įrodo didelį netaisyklingų įpročių paplitimą tarp 2-6 metų amžiaus vaikų Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Anksčiau atlikti tyrimai rodo dar didesnę netaisyklingų įpročių paplitimą – Motta L.J. ir kiti nuštatė 87,4% netaisyklingų įpročių paplitimą tarp ikimokyklinio amžiaus vaikų [10], tuo tarpu tiriant vaikus Indijoje nuo 3 iki 5 metų gautas 47,2% netaisyklingos elgsenos paplitimas [1].

Tyrimo metu gauti rezultatai rodo, jog labiausiai tarp ikimokyklinio amžiaus vaikų paplitęs netaisyklingas įprotis yra kvėpavimas pro burną (32,2%), tuo tarpu rečiausiai pasitaikanti netaisyklinga elgsena buvo piršto čiulpimas (4,8%), kas prieštarauja Nanda ir kitų tyrimui – jų gauti duomenys apibrėžė piršto čiulpimą kaip labiausiai tarp ikimokyklinio amžiaus vaikų paplitusį įprotį, taip pat ir R. Quashie-Williams ir kitų studija, kurios metu taip pat labiausiai paplitusiu laikytas piršto čiulpimo įprotis nuštatytas beveik 50% tiriamųjų [11]. Mokslininkas Rashmi ir kiti savo studijos Indijoje metu nuštatė, kad labiausiai tarp 3-5 metų amžiaus vaikų paplitęs netaisyklingas įprotis buvo liežuvio kramtymas ir čiulpimas (29,5%), o antroje vietoje pagal dažnumą – kvėpavimo pro burną įprotis (26,2%), kuris koreliavo su šoninio kryžminio sąkandžio patologija. Kvėpavimo pro burną įprotis yra vienas iš etiologinių faktorių, veikiančių normalų veido augimo ir vystymosi procesų sutrikimus. Studijos įrodo, jog vaikams, kvėpuojantiems pro burną, štebimi morfologiniai stomatognatinės sistemos pokyčiai [1]. Todėl svarbu diagnozuoti kvėpavimo pro burną ir kitus netaisyklingus vaikų įpročius ir imtis profilaktikos priemonių, kurios leistų išvengti veido ir žandikaulių sistemos vystymosi patologijų ateityje.

Yra ir daugiau studijų, įrodančių ryšį tarp vaikų netaisyklingų įpročių ir sąkandžio patologijų. Savo tyrime N. Pruthi ir kiti nuštatė ne tik didelį sąkandžio patologijų paplitimą tarp moksleivių Indijoje (52,7%) ir jų ortodontinio gydymo poreikį, bet ir įrodė, kad netinkami įpročiai – kvėpavimas pro burną ar liežuvio kaišiojimas – turi reikšmingą įtaką formuojantis vaiko sąkandžiui – tokia netinkama elg-

seną padidina priekinių dantų susigrūdimo, atviro sąkandžio, tarpų tarp dantų atsiradimo tikimybę. Tą patvirtina ir S.J. Minor tyrimas, įrodantis, kad sąkandžio anomalijas sukelia netaisyklingi vaikų įpročiai ankstyvame amžiuje [12,13]. Todėl svarbu laiku pastebėti netinkamą elgseną ir ją koreguoti, norint išvengti sąkandžio anomalijų ateityje – taigi kartu su dideliu netaisyklingų įpročių paplitimu didėja ne tik veido ir žandikaulio sistemos vystymosi anomalijų, bet ir jų ortodontinio gydymo poreikis.

Išvados

Atlikus tyrimą ir ištyrus 334 ikimokyklinio amžiaus nuo 2 iki 6 metų vaikus, gautas didelis netinkamų įpročių paplitimas – 74,93% tiriamųjų buvo štebėtas vienas ir daugiau tirtų netaisyklingų įpročių. Didžioji dalis jų turi 1 arba 2 netaisyklingus įpročius. Labiausiai tarp ikimokyklinio amžiaus vaikų Kauno mieste paplitęs kvėpavimo pro burną įprotis (32,2%), o rečiausiai sutinkamas buvo piršto čiulpimo įprotis (4,8%). Tuo tarpu tik ketvirtadaliui, 25,07% vaikų, nebuvo štebėtas nė vienas tirtas netaisyklingas įprotis.

Literatūra

1. Chour RG, Pai SM, Chour GV, Kenchappannavar SM, Parameshwarappa P. Assessment of various deleterious oral habits and its effects on primary dentition among 3-5 years old children in Davangere city. *J Pediatr Dent* 2014;2:37-43. <http://dx.doi.org/10.4103/2321-6646.137676>
2. Arathi Rao. Principles and practice of pedodontics. 2008; 147-162.
3. Dutta AK. *Advances in pediatrics* 2007; 974.
4. Garde JB, Suryavanshi RK, Jawale BA, Deshmukh V, Dadhe DP, Suryavanshi MK. An epidemiological study to know the prevalence of deleterious oral habits among 6 to 12 year old children. *J Int Oral Health* 2014;6(1):39-43.
5. Guideline on management of the developing dentition and occlusion in pediatric dentistry. *Clinical Practice Guidelines* 2014;37(6):255-256.
6. Giugliano D, d'Apuzzo F, Jamilian A, Perillo L. Relationship between malocclusion and oral habits. *Current Research in Dentistry* 2014;5(2):17-21. <http://dx.doi.org/10.3844/crdsp.2014.17.21>
7. Josell SD. Habits affecting dental and maxillofacial growth and development. *Dent Clin North Am* 1995 Oct;39(4):851-60.
8. Shahraki N, Yassaei S, Moghadam Goldani M. Abnormal oral habits: A review. *J Dent Oral Hyg* 2012 May;4(2):12-15.
9. Cavalcanti AL, Bezerra Medeiros PK, Moura C, Bezerra Medeiros P, Granville-Gracia AF. Relationship between malocclusion and deleterious oral habits in preschool children in Campina Grande, PB, Brazil. *Serbian Dental J*, 2008; 55(3):154-162. <http://dx.doi.org/10.2298/SGS0803154C>

10. LJ Motta, TA Alfaya, AF Marangoni, R Agnelli, RA Mesquita-Ferrari, KP Fernandes, SK Bussadori. Gender as risk factor for mouth breathing and other harmful oral habits in preschoolers. *Braz J Oral Sci* 2012;11(3):377–380.
11. Quashie-Williams R, Dacosta O, Isiekwe MC. The prevalence of oral habits among 4 to 15 year old school children in Lagos. *Niger J Health Biomed Sci* 2007; 6(1):78–82.
12. Shetty RM, Shetty M, Shetty NS, Reddy H, Shetty S, Agrawal A. Oral habits in children of Rajnandgaon, Chhattisgarh, India-A prevalence study. *Int J Pub Health Dent* 2013;4(1):1-7.
13. Pruthi N, Sogi GM, Fotedar S. Malocclusion and deleterious oral habits in a north Indian adolescent population: A correlational study. *Eur J Gen Dent*. 2013;2:257-63.
<http://dx.doi.org/10.4103/2278-9626.116013>

**PREVALENCE OF ORAL BREATHING AND OTHER
DELETERIOUS ORAL HABITS AMONG
PRESCHOOL-AGE CHILDREN**

M. Borisovaitė, K. Lopatienė

Key words: children, preschool, oral deleterious habits, prevalence, malocclusion.

Summary

Purpose: To record the prevalence of oral breathing and other deleterious oral habits among preschool-age children.

Methods: Parents of 334 preschool-age children were anonymously examined by giving the questionnaire to fill out. They were explained the purpose of the survey, a consent to use the information was received.

Results: 334 children were analysed: the estimated average of age was $4,22 \pm 1,31$ years. 74,93% of children had some form of deleterious oral habit: 1 or 2 habits were observed 24,48% of children, 3 - 16,12%, 4 - 5,97%, 5 - 2,69%, 25,07% had no deleterious oral habits. 32,2% were mouth-breathers, 15,6% are bruxists, 15,2% bite their nails, cheeks and lips are chewing 7,5% and 4,8% suck their finger. Irregular posture observed in 20,2%, and poor articulation in 35,8% of children.

Conclusions: 74,93% of children have some form of deleterious oral habit. Mouth-breathing is the most common and thumb sucking is the least common deleterious oral habit.

Correspondence to: marija.borisovaitė@gmail.com

Gauta 2016-03-08

KVIEČIAME PRENUMERUOTI “SVEIKATOS MOKSLŲ” ŽURNALĄ 2016 METAIS!

Žurnalas “Sveikatos mokslai” (Index Copernicus, EBSCO host (Academic Search Complete), Gale (Academic OneFile), ProQuest (Ulrich's, Summon), Australia (ERA) 2012 Journal List (ERA ID 34962) skirtas visų specialybių gydytojams, slaugytojams ir kitiems specialistams, spausdina mokslinius straipsnius lietuvių, anglų kalbomis. Reikalavimai straipsniams atitinka mokslo leidiniams keliamus reikalavimus.

Žurnalas kioskuose neparduodamas.

Žurnalą, kuris leidžiamas kartą per du mėnesius, galima užsiprenumeruoti visuose Lietuvos pašto skyriuose, taip pat internetu: www.post.lt

Prenumeratos kaina nesikeičia: visiems metams – 34,75 EUR (120 Lt), šešiams mėnesiams – 17,37 EUR (60 Lt), keturiems mėnesiams – 11,58 EUR (40 Lt), dviem mėnesiams – 5,79 EUR (20 Lt).

Prenumeratos kodas: 5348.

Žurnalo autoriams straipsnių spausdinimas mokamas.

Redakcija